V. Bankacılık Dışı Finansal Kesim

Banka dışı finansal kesimin finansal sistem içindeki payı artmaktadır.

Farklı müşteri profilleri için alternatif finansman imkânları ile yatırım ürünleri sunabilen banka dışı finansal kesimin (BDFK) finansal sistemdeki önemi gittikçe artmaktadır. 2020 yılında BDFK'ların toplam finansal sistem içindeki payı yüzde 12 düzeyindeyken, 2026 yılının ilk çeyreği itibarıyla yüzde 26'ya yükselmiştir (Tablo V.1). Özellikle artan enflasyon ve buna karşılık sıkılaşan finansal koşullar bir yandan yatırımcıların getiri arayışını artırırken, diğer yandan yükselen finansman maliyetleri alternatif finansman kanallarına yönelime neden olarak BDFK'lardaki büyümeyi sürüklemiştir. Banka dışı finansal kesimin ana unsurlarını yatırım fonları, emeklilik fonları ve sigortacılık oluştururken, son dönemde özellikle yatırım fonları ile tasarruf finansman şirketlerinde büyüme öne çıkmaktadır (Grafik V.1).

Grafik V.1: Finansal Kesim Aktif Büyüklüğü/GSYİH (%)

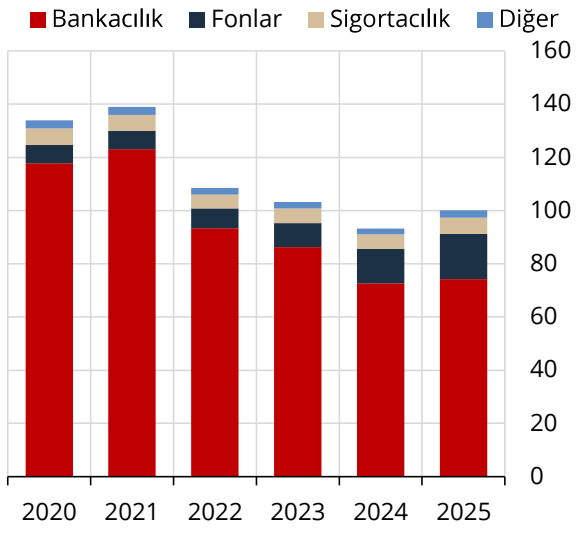

Kaynak: TCMB, BDDK, TEFAS, SEDDK

Tablo V.1: Temel Bilanço Büyüklükleri (Milyar TL)

	Finansal Sistem İçindeki Pay (%)		
	2020	**2026 Ç1**	**Aktif (Milyar TL)**
Bankacılık	88,1	73,6	49.731
Fonlar	5,1	17,4	11.792
Sigortacılık	4,5	6,2	4.208
Diğer	2,3	2,8	1.867
Finansal Kiralama	1,0	0,9	572
Faktoring	0,7	0,8	525
Finansman	0,5	0,5	357
Tasarruf Finans.	0,0	0,5	358
Varlık Yönetim	0,1	0,1	56
Finansal Sistem			**67.598**

BDFK sektöründe son dönemde gözlenen güçlü büyümeye karşın, Türkiye'de BDFK aktiflerinin GSYİH'ye oranı, GOÜ ortalamasının altında kalmaya devam etmektedir (Grafik V.2). Türkiye'nin göreli bu durumu, BDFK sektöründe derinleşme potansiyeline ve büyüme eğiliminin zaman içerisinde devam edebileceğine işaret etmektedir.

Grafik V.2: Finansal Sektör Büyüklüğü (%, GSYH, 2024)

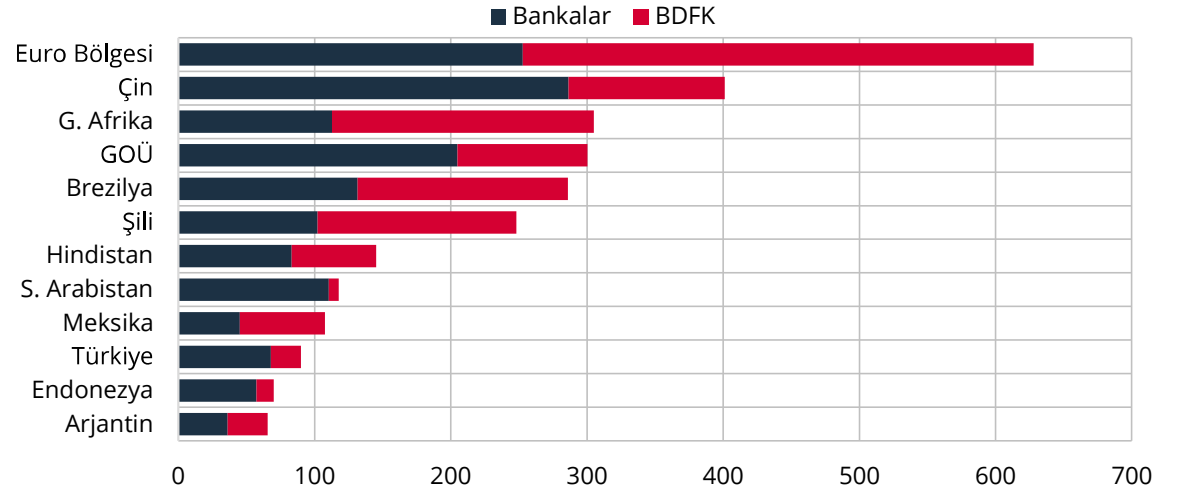

Kaynak: Financial Stability Board

Son Gözlem: 2024

BDFK'ların aracılık faaliyetlerinde artan rolü, finansal sistemin derinleşmesine, finansal ürünlerin çeşitlenmesine ve tasarruf sahiplerinin tasarruflarını etkin değerlendirmelerine katkı sunmaktadır. Diğer yandan sektörün hızlı büyüme eğilimiyle beraber bankacılık sektörü ve finansal piyasalar ile bağlantılılığının güçlenmesi bu kuruluşların finansal istikrar açısından sistemik önemini artırmaktadır. BDFK'ların bankacılık sektörü ve finansal piyasalarla farklı kanallardan bağlantılılığı bulunmaktadır. BDFK'ların finansal sistem ve reel ekonomiyle artmakta olan bağlantılılığı dikkate alındığında bu kuruluşların büyüme dinamikleri, bilanço yapıları, taşıdıkları likidite ve kaldıraç gibi riskler ile bağlantılılık göstergelerinin yakından takibini gerekli kılmaktadır.

V.1 Yatırım Fonları

Tasarruf sahiplerinin menkul kıymet yatırım fonu (MKYF) ve emeklilik yatırım fonları gibi alternatif finansal varlıklar ile tasarruflarını çeşitlendirme eğilimi son yıllarda belirginleşmiştir.

Parasal sıkılaşma döneminde göreli getirisi mevduatın üzerinde kalan fonlara talebin artması ve bu ürünlerin likit yapısı bahse konu artışta etkili olmuştur. Bankacılık sektörü toplam mevduat büyüklüğü 28 trilyon TL'ye ulaşırken, yatırım fonlarının büyüklüğü 12 trilyon TL ve GSYİH'ye oranı yüzde 17 dolayındadır (Tablo V.1.1).

Tablo V.1.1: Fon Büyüklükleri (Milyar TL, %)

	Nisan 2026	Yıllık Büyüme
Yatırım Fonları	**11.872**	**74,7**
Menkul Kıymet Yatırım Fonları	8.406	76,2
Emeklilik Yatırım Fonları	2.425	69,3
Borsa Yatırım Fonları	364	146,0
Gayrimenkul Yatırım Fonları	217	37,6
Girişim Sermayesi Yatırım Fonları	461	60,3

Kaynak: TEFAS, TCMB, TÜİK

Son beş yılda tüm yatırım fonu türlerinde güçlü bir büyüme eğilimi izlenmekle birlikte, büyümenin ana sürekleyicisi MKYF olmuştur.

Borsa yatırım fonları (BYF), gayrimenkul yatırım fonları (GYF) ve girişim sermayesi yatırım fonlarının (GSYF) sektör içinde büyüklüğü ise daha sınırlı düzeydedir. Bu durum piyasanın temel olarak geleneksel fon türlerinde yoğunlaştığını, ancak alternatif fon türlerinin de daha görünür hale geldiğine işaret etmektedir (Grafik V.1.1). Yatırım fonu piyasasında fon tutarlarının yanı sıra fon sayısında da önemli bir artış gözlemlenmiştir. 2022 yılında 1.084 olan MKYF sayısı 2.118 adete ulaşırken, diğer fon türlerinde fon sayısı ise 627'den 1171'e yükselmiştir. Söz konusu gelişmede hem talep hem arz yönlü dinamikler etkili olmuştur. Talep tarafında yatırımcıların getiri arayışı ve alternatif araçlara artan ilgisi öne çıkarken, arz tarafında portföy yönetim şirketlerinin ürün çeşitliliğini ve yatırımcı ihtiyacına yönelik yeni fon ihraçlarını artırmasının rol oynadığı değerlendirilmektedir (Grafik V.1.2). MKYF öncülüğünde gerçekleşen büyüme, yatırımcıların bireysel varlık seçimine ek olarak fonlar aracılığıyla çeşitlendirilmiş yatırım yapmayı da tercih ettiğine işaret etmektedir.

Grafik V.1.1: Fon Türlerine Göre Portföy Büyüklükleri (Trilyon TL)

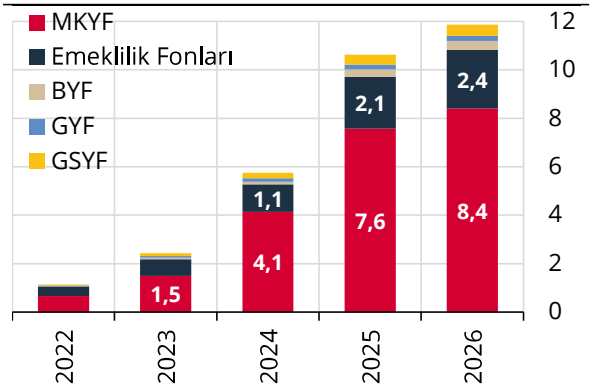

Grafik V.1.2: Fon Türlerine Göre Portföy Sayısı (Adet)

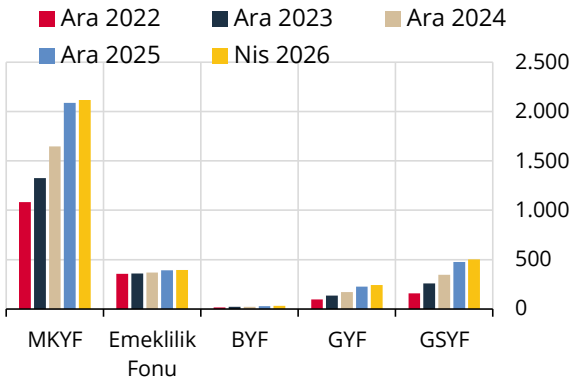

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB

Son Gözlem: 30.04.26

MKYF'lerin gelişiminde para piyasası ve benzeri fonlar ile serbest döviz fonlarının öne çıktığı görülmektedir.

2023 yıl sonunda yüzde 16 olan para piyasası ve benzeri fonların payı son dönemde yüzde 33'e ulaşmıştır (Grafik V.I.3). Serbest döviz fonlarının payında ise belirgin bir değişim gözlenmemiş olup yüzde 35 civarında yatay bir seyir izlenmiştir. 2023 yılının sonunda 234 milyar TL olan para piyasası ve benzeri fonlar, 2025 yılı ilk çeyreğinde ve 2026 yılı şubat ayı sonrasında yaşanan jeopolitik ve finansal piyasa gelişmelerinin etkisiyle görülen sınırlı gerilemeye karşın büyümesini sürdürmüş ve 30 Nisan 2026 itibarıyla 2,8 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. Öte yandan serbest şemsiyesi altında olup adında döviz geçen fonlar 2023 yıl başındaki 9 milyar ABD doları seviyesinden 30 Nisan tarihi itibarıyla 65 milyar doların üzerine çıkmıştır. MKYF'ye göre görece daha yavaş bir büyüme kaydeden emeklilik fonları 2023 yılının başında 401 milyar TL seviyesindeyken 30 Nisan 2026 itibarıyla 2,4 trilyon TL seviyesine gelmiştir. Daha uzun vadeli bir yatırım aracı olarak görülmesinin de etkisiyle emeklilik fonlarının büyüklüğünün yaklaşık yüzde 50'si altın ve kıymetli maden fonlarından oluşmaktadır (Grafik V.1.4).

Grafik V.1.3: Menkul Kıymet Yatırım Fonları Gelişimi (%, Milyar TL)

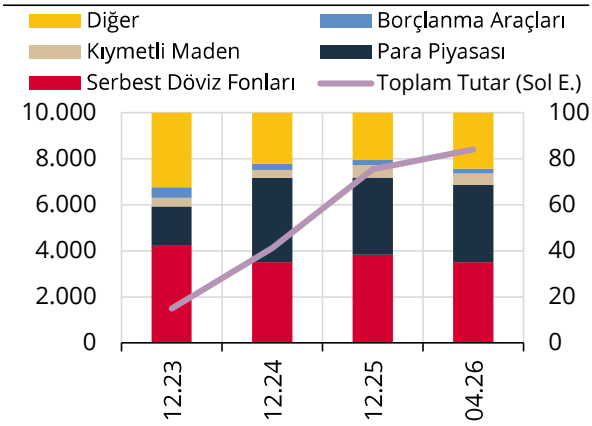

Grafik V.1.4: Emeklilik Fonları Gelişimi (%, Milyar TL)

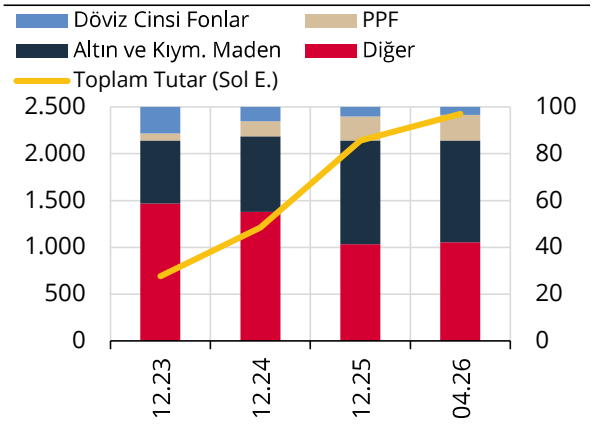

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB Son Gözlem: 30.04.26
Dipnot: PPF'ler para piyasası şemsiye fonları ile katılım ve serbest şemsiye altında isminde para geçen fonları kapsamaktadır.

TL MKYF'lerde ağırlıklı olarak mevduat ve ters repo işlemleri, YP fonlarda ise tahvil ihraçları öne çıkmaktadır.

TL MKYF'deki artışın sürükleyicileri mevduat, repo ve hisse senedi yatırımları olmuştur. Nisan 2026 itibarıyla TL portföyün yüzde 35'i mevduat, yüzde 26'sı ters repo-repo işlemleri ve yüzde 19'u hisse senedinden oluşmaktadır. Özellikle hisse senedinin 2025 yıl sonuna göre yüzde 60 büyüyerek ve 1.013 milyar TL seviyesine ulaştığı gözlemlenmiştir. MKYF portföyünde YP cinsinden enstrümanlar 2024 yıl sonundaki 40 milyar ABD doları seviyesinden 2026 yılı Nisan ayında 69 milyar ABD dolarına yükselmiş olup bu artışta hem arz hem talep yönlü dinamikler rol oynamıştır. Yatırımcıların YP cinsi fona yöneliminde banka ve reel sektör eurobond ihraçlarının hızlanması da YP cinsi menkul kıymet yatırım fonları büyümesini desteklemektedir. Nitekim YP cinsi yatırım fonlarının portföy dağılımında başta bankaların ihraç ettiği borçlanma araçları olmak üzere özel sektör borçlanma araçları ile mevduat öne çıkmaktadır (Grafik V.I.6).

Grafik V.1.5: TL MKYF Portföy Dağılımı (Milyar TL)

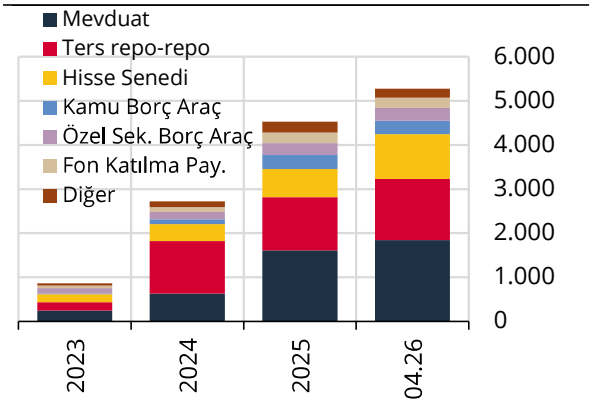

Grafik V.1.6: YP MKYF Portföy Dağılımı (Milyar ABD Doları)

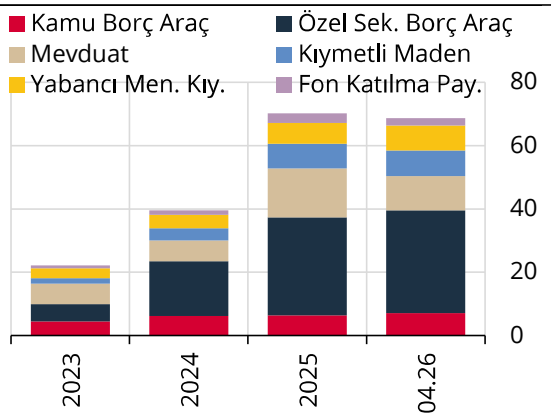

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB Son Gözlem: 30.04.26

Dipnot: Tüm repo/ters-repo bakiyesi TL kabul edilerek hesaplanmıştır.

Para piyasası ve benzeri fon getirilerinin bazı dönemlerde mevduat getirilerinin üzerinde olması bu fonlara olan ilgiyi artırmıştır.

Para piyasası ve benzeri fonların getirisinin günlük olarak bileşiklendirilebilmesi ve vadeli mevduata göre daha likit olması da bu yatırım aracına yönelimi desteklemiştir. Para piyasası fonları 2025 yılının ilk çeyreğine kadar belirgin bir büyüme kaydederken, 2025 yılı ilk çeyreğindeki piyasa gelişmelerinin ardından para piyasası benzeri fonlara olan talep artmıştır (Grafik V.1.7). Mevduata ikâme olarak görülen para piyasası ve benzeri fonlar bazı dönemlerde mevduatın üzerinde getiri sunmuştur (Grafik V.1.8).[1]

Grafik V.1.7: PPF ve Benzeri Fonların Büyüklüğü (Milyar TL)

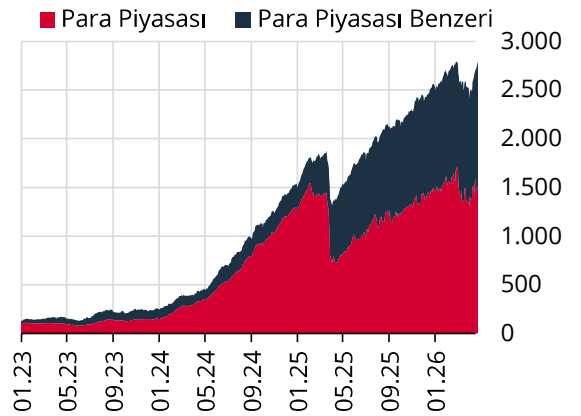

Grafik V.1.8: TL Mevduat ve PPF Getirileri (%)

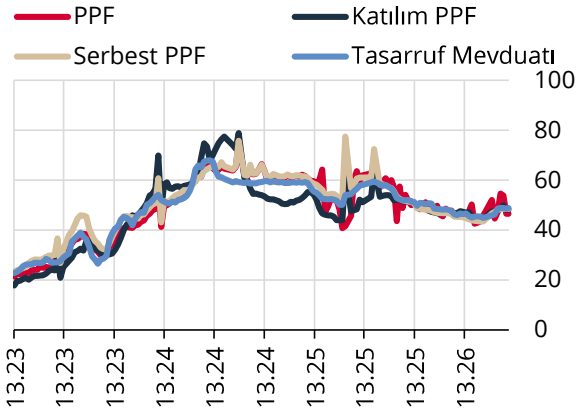

Kaynak: Takasbank, TEFAS, TCMB Son Gözlem: 30.04.26 Kaynak: TCMB, Rasyonet Son Gözlem: 30.04.26

Dipnot: PPF'ler para piyasası şemsiye fonlarını PPF benzerleri ise katılım ve serbest şemsiyesi altında isminde para geçen fonları kapsamaktadır.

[1] 23 Aralık 2020 öncesinde edinilen para piyasası fonu (PPF) katılma paylarından elde edilen kazançlara yüzde 10 genel gelir vergisi stopajı uygulanırken, bu tarihten itibaren edinilen fonlar için oran yüzde 0'a indirilmiştir. İlgili stopaj oranı, 1 Mayıs 2024 tarihinden itibaren edinilen fonlar için yüzde 7,5'e, 1 Kasım 2024 tarihinden itibaren edinilen fonlar için yüzde 10'a, 1 Şubat 2025 tarihinden itibaren edinilen fonlar için yüzde 15'e ve son olarak 9 Temmuz 2025 tarihi (dahil) ve sonrasında edinilen fonlarda yüzde 17,5'e yükseltilmiştir.

Yatırım fonları ile bankalar arasında etkileşim artmıştır.

Yatırım fonu portföy dağılımında bankaların mevduat ve repo işlemleri ile menkul kıymet ihraçları öne çıkmaktadır. TL yatırım fonu portföyü ağırlıklı olarak mevduat ve bankalarla yapılan repo işlemlerinden oluşurken, bu işlemlerin bakiyesi 2,8 trilyon TL'dir (Grafik V.1.9). YP yatırım fonu portföyünde ise ağırlıklı olarak mevduat ile bankaların ihraç ettiği borçlanma araçları bulunmaktadır (Grafik V.1.10).

Grafik V.1.9: Bankaların Yatırım Fonları Kaynaklı TL Yükümlülükleri (Milyar TL)

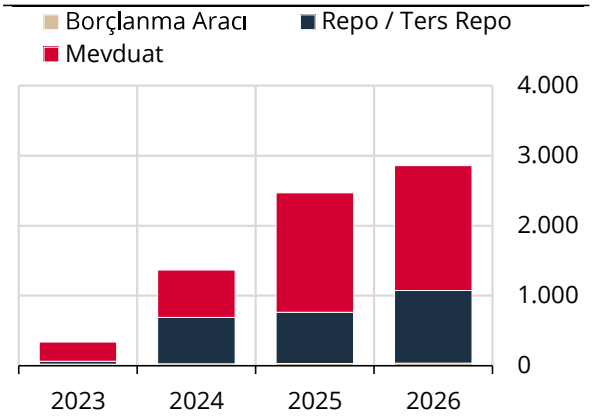

Grafik V.1.10: Bankaların Yatırım Fonları Kaynaklı YP Yükümlülükleri (Milyar ABD Doları)

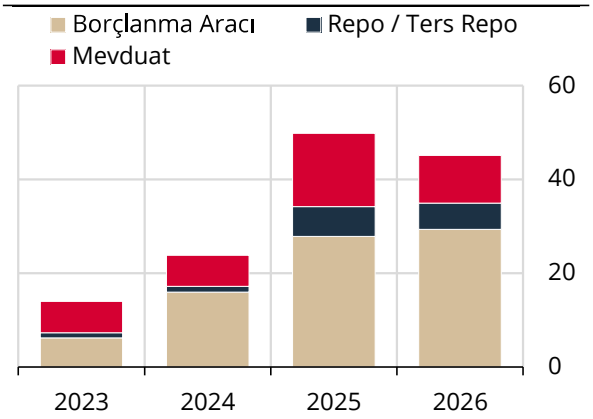

Kaynak: Takasbank, TCMB
Son Gözlem: 08.05.26
Dipnot: Yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları ve diğer fonlar dahildir.

V.2 Diğer Banka Dışı Finansal Kesim

Diğer BDFK'lar arasında tasarruf finansman şirketleri ile sigorta şirketlerinin büyümesi öne çıkmaktadır.

2023 yılı sonunda yüzde 7,7 seviyesinde olan sigorta, finansal kiralama, faktoring, finansman, tasarruf finansman ve varlık yönetim şirketlerinin toplam aktif büyüklüğünün GSYİH'ye oranı 2026 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 9'a yükselmiştir (Grafik V.2.1). 2024 yıl sonundan itibaren finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin büyümesi görece yatay seyrederken, tasarruf finansman şirketlerinin aktif büyüklüğünün GSYİH'ye oranı 0,3 yüzde puan ve sigorta şirketlerinin oranı 0,9 yüzde puan artmıştır.

Grafik V.2.1: Aktif / GSYİH Oranı (%)

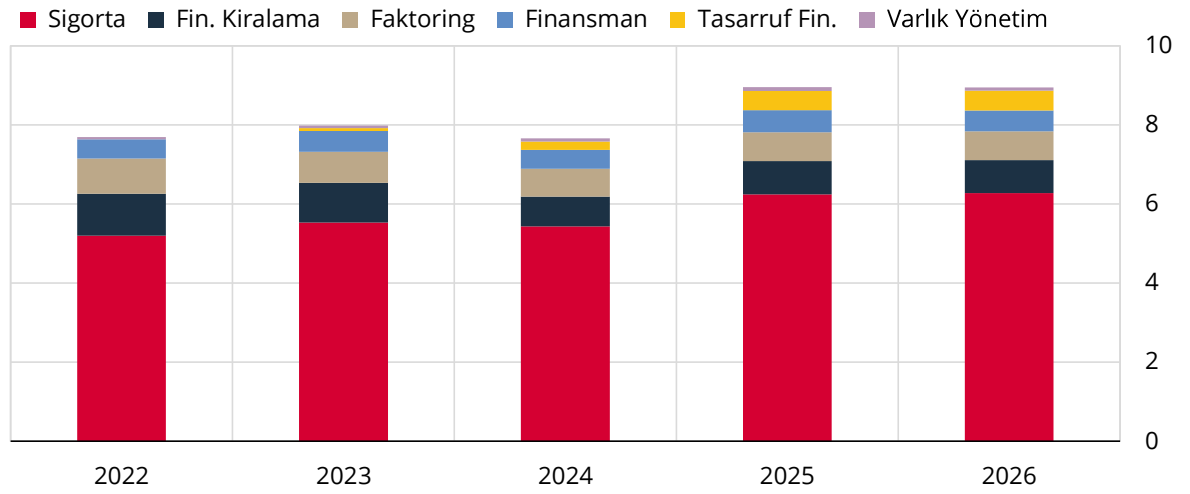

Kaynak: BDDK, SEDDK
Son Gözlem: 03.26
Dipnot: 2026 yılı GSYH verisi için TCMB tahmini kullanılmıştır.

Diğer BDFK'ların aktifleri ağırlıklı olarak kredilerden oluşurken TL cinsi varlıklar yüksek paya sahiptir.

Tasarruf finansman şirketlerinin alacakları aktiflere oranı yüzde 50'ye yakınken, diğer şirket gruplarında kredilerin aktife oranı yüzde 70 ila yüzde 90 arasındadır. Diğer BDFK'ların aktif büyüklüğü 1,8 trilyon TL olup, aktiflerinin yüzde 27'si YP cinsindendir. Tasarruf finansman şirketlerinin varlıklarının üçte biri likit varlıklarda değerlendirilmektedir (Grafik V.2.3).

Grafik V.2.2: Diğer BDFK'ların Varlık Para Birimi Kompozisyonu (Milyar TL, %)

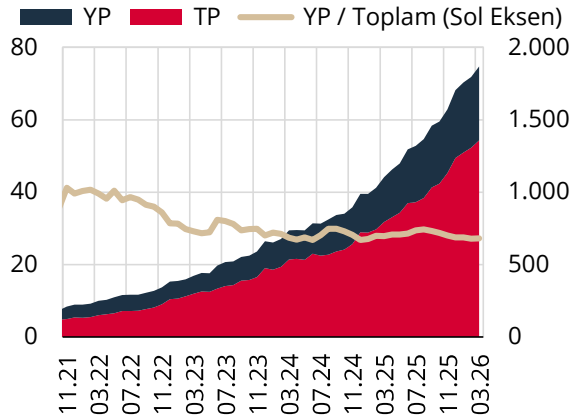

Grafik V.2.3: Diğer BDFK'ların Varlık Kompozisyonu (%)

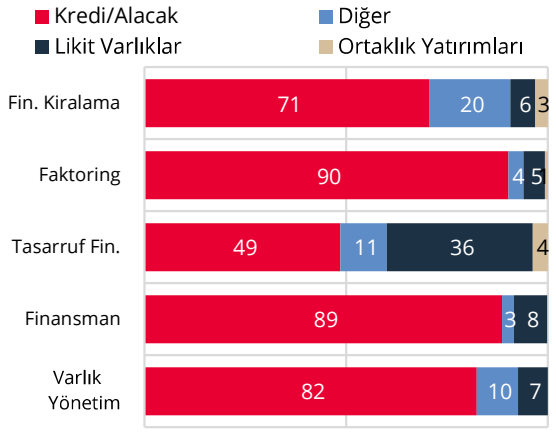

Kaynak: BDDK

Son Gözlem: 03.26

Dipnot: Yatırım fonları, emeklilik yatırım fonları ve diğer fonlar dahildir.

Diğer BDFK'ların yükümlülükleri ağırlıklı olarak TL cinsinden fonlama araçlarından oluşmaktadır.

YP yükümlülüklerin payı aktif kompozisyonu ile uyumlu olarak yüzde 26,7 düzeyindedir (Grafik V.2.4). Faktoring, finansal kiralama ve finansman şirketlerinin finansmanında alınan kredilerin payı yüzde 60'ı aşarken daha düşük kaldıraçla çalışan varlık yönetim şirketlerinde ise özkaynak ve kredinin yanı sıra iş modeli gereği ertelenmiş vergi borçları da önemli yer tutmaktadır. Tasarruf finansman şirketlerinde ise fonlamanın tamamına yakını tasarruf fon havuzu ve özkaynaklardan sağlanmaktadır (Grafik V.2.5).

Grafik V.2.4: Diğer BDFK'ların Yükümlülük Para Birimi Kompozisyonu (Milyar TL, %)

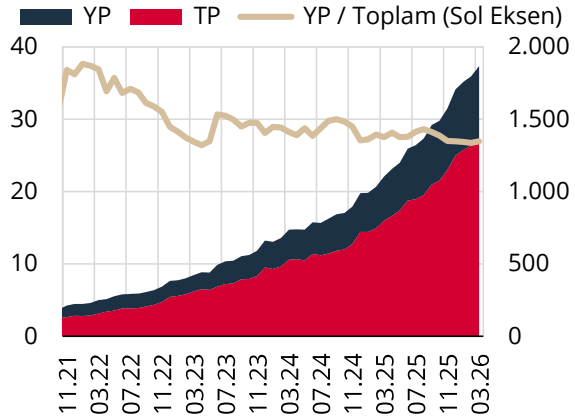

Grafik V.2.5: Diğer BDFK'ların Yükümlülük Kompozisyonu (%)

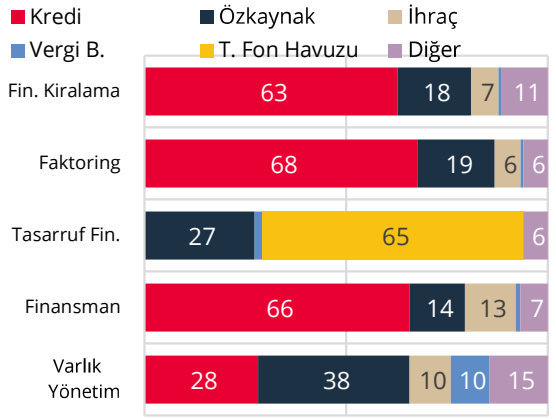

Kaynak: BDDK

Son Gözlem: 03.26